

ONA TILI DARSLARIDA MASHQ VA TOPSHIRIQLARNING
O'QUVCHI SAVODXONLIGINI OSHIRISHDAGI O'RNI

Asqarova A'lo Jo'rabek qizi

Kattaqo'rg'on davlat pedagogika

Institute talabasi

Ganiyeva Dildora Sagdullayevna

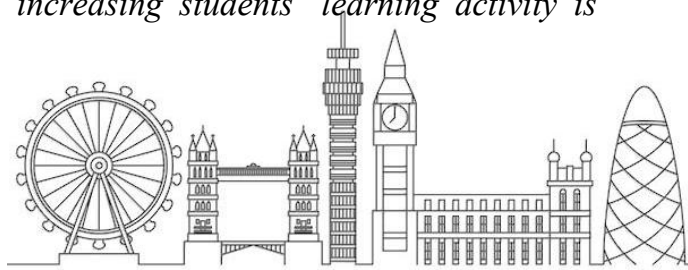
Kattaqo'rg'on davlat pedagogika

Institute o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tili darslarida mashq va topshiriqlarning o'quvchi savodxonligini oshirishdagi o'rni atroflicha tahlil qilingan. Ona tili ta'limida mashq va topshiriqlar o'quvchilarda imlo, grammatik va nutqiy savodxonlikni shakllantirishning asosiy vositasi ekani asoslab berilgan. Tadqiqot jarayonida mashqlarning turlari, ularning mazmuni va dars jarayonida qo'llash imkoniyatlari yoritilgan. O'quvchilarning yosh, individual va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda topshiriqlarni tanlash muhimligi ko'rsatib o'tilgan. Ona tili darslarida tizimli va izchil mashqlardan foydalanish savodxonlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan. Mashq va topshiriqlar orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalari rivojlanishi yoritilgan. Shuningdek, ijodiy va muammoli topshiriqlarning o'quvchi faolligini oshirishdagi o'rni tahlil qilingan. Mashqlar o'quvchilarning yozma va og'zaki nutqini boyitishda samarali vosita ekanligi ilmiy jihatdan asoslangan. Maqola ona tili fanidan dars berayotgan o'qituvchilar va talabalar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: ona tili darslari, mashq va topshiriqlar, o'quvchi savodxonligi, imlo savodxonligi, grammatik savodxonlik, nutqiy savodxonlik, yozma nutq, og'zaki nutq, til ko'nikmalari, mustaqil fikrlash, ijodiy topshiriqlar, muammoli ta'lim, pedagogik metodlar, ta'lim samaradorligi, o'quvchi faolligi, mashq turlari, lingvodidaktika, ta'lim jarayoni, ona tili metodikasi

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the role of exercises and tasks in improving students' literacy in mother tongue lessons. It substantiates that exercises and tasks in mother tongue education are the main means of developing students' spelling, grammatical, and speech literacy. The study highlights the types of exercises, their content, and the possibilities of their application in the teaching process. The importance of selecting tasks taking into account students' age, individual, and psychological characteristics is emphasized. It is noted that the systematic and consistent use of exercises in mother tongue lessons plays a significant role in improving literacy. The article explains how exercises and tasks contribute to the development of students' independent thinking, analytical skills, and ability to draw conclusions. In addition, the role of creative and problem-based tasks in increasing students' learning activity is

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

analyzed. Exercises are scientifically justified as an effective means of enriching students' written and oral speech. The article is of practical significance for teachers and students involved in mother tongue education.

Keywords: *mother tongue lessons, exercises and tasks, student literacy, spelling literacy, grammatical literacy, speech literacy, written speech, oral speech, language skills, independent thinking, creative tasks, problem-based learning, pedagogical methods, educational effectiveness, student activity, types of exercises, linguodidactics, educational process, mother tongue methodology*

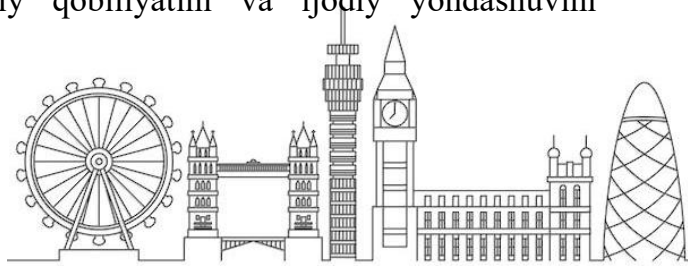
Аннотация: *В данной статье всесторонне проанализирована роль упражнений и заданий в повышении грамотности учащихся на уроках родного языка. Обосновано, что упражнения и задания в обучении родному языку являются основным средством формирования орфографической, грамматической и речевой грамотности учащихся. В ходе исследования освещены виды упражнений, их содержание и возможности применения в учебном процессе. Подчёркнута важность подбора заданий с учётом возрастных, индивидуальных и психологических особенностей учащихся. Отмечено, что систематическое и последовательное использование упражнений на уроках родного языка играет важную роль в повышении уровня грамотности. Раскрыто влияние упражнений и заданий на развитие у учащихся самостоятельного мышления, навыков анализа и умения делать выводы. Также проанализирована роль творческих и проблемных заданий в повышении учебной активности учащихся. Научно обосновано, что упражнения являются эффективным средством обогащения письменной и устной речи учащихся. Статья имеет практическую значимость для преподавателей и студентов, изучающих родной язык.*

Ключевые слова: *уроки родного языка, упражнения и задания, грамотность учащихся, орфографическая грамотность, грамматическая грамотность, речевая грамотность, письменная речь, устная речь, языковые навыки, самостоятельное мышление, творческие задания, проблемное обучение, педагогические методы, эффективность обучения, учебная активность учащихся, виды упражнений, лингводидактика, образовательный процесс, методика родного языка*

Kirish

Ona tili ta'limi har bir davlatning ta'lim tizimida markaziy o'rin tutadi, chunki ona tili orqali o'quvchilar nafaqat yozma va og'zaki nutqini rivojlantiradi, balki ularning fikrlash, muloqot qilish va madaniyatni qabul qilish qobiliyatlari ham shakllanadi. Boshlang'ich sinflardan boshlab o'quvchilarda til ko'nikmalarini to'g'ri rivojlantirish, savodxonlikni oshirish va mustahkamlash ustuvor vazifa hisoblanadi.

Mashq va topshiriqlar ona tili darslarining eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Ular nafaqat grammatik va imlo qoidalarini mustahkamlashga xizmat qiladi, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, tahliliy qobiliyatini va ijodiy yondashuvini

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

rivojlantirishga yordam beradi. Shu bois, o'qituvchilar uchun mashq va topshiriqlarni to'g'ri tanlash va tizimli ravishda dars jarayoniga kiritish katta ahamiyatga ega.

Kirish qismida maqolaning maqsadi aniqlanadi: ona tili darslarida mashq va topshiriqlarning o'quvchi savodxonligini oshirishdagi o'рни va samaradorligini tahlil qilish. Shu bilan birga, maqolada mashqlarning turlari, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati, o'quvchi yoshiga moslashuvi va pedagogik metodlar batafsil yoritiladi.

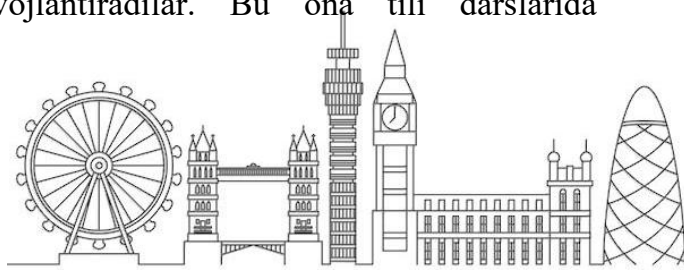
Asosiy qism

Ona tili darslarida mashq va topshiriqlar o'quvchi savodxonligini oshirishning asosiy vositasi hisoblanadi. Mashqlar orqali o'quvchilar nafaqat grammatik va imlo qoidalarini mustahkamlashadi, balki yozma va og'zaki nutqini rivojlantiradi. Shu bilan birga, mashqlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Ona tili darslarida mashqlarni tizimli va maqsadli ravishda qo'llash o'quvchilarning til ko'nikmalarini mustahkamlashning eng samarali usullaridan biri hisoblanadi. Mashqlar va topshiriqlar turlari turlicha bo'lib, ular o'quvchining savodxonligini rivojlantirishga har tomonlama xizmat qiladi. Masalan, imlo mashqlari so'zlarni to'g'ri yozishni o'rgatadi, grammatik mashqlar esa so'z turkumlari, jumlar tuzilishi va sintaksis qoidalarini mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, nutqiy mashqlar – og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish, fikrlarni tizimli bayon etish, qisqa hikoya yoki insho yozish orqali o'quvchida nutq madaniyatini shakllantiradi.

Ijodiy va muammoli topshiriqlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantiradi. Masalan, matndagi qahramonlar xatti-harakatlarini tahlil qilish, voqealarni tahlil qilib o'z xulosasini chiqarish, matnga yangi yakun yozish kabi vazifalar o'quvchi ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, bunday topshiriqlar o'quvchilarning diqqatini jamlash, mas'uliyatni his qilish va o'z fikrini boshqalar oldida ifodalash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Ona tili darslarida interfaol mashqlar ham katta ahamiyatga ega. Guruhli ishlar, rolli o'yinlar, jamoaviy muhokamalar o'quvchilarda hamkorlik, muloqot va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Darsdan tashqari tadbirlar va loyihalar orqali o'quvchilar o'rganilgan bilimlarni hayotiy misollar bilan mustahkamlash imkoniga ega bo'ladi. Bu esa savodxonlikni oshirish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Mashqlarni o'quvchilarning yoshiga, individual xususiyatlariga va psixologik holatiga mos ravishda tanlash pedagogik jihatdan juda muhimdir. Yosh bolalar uchun qisqa, sodda va vizual ko'rsatmalar bilan mashqlar berish samaraliroq bo'lsa, kattaroq o'quvchilar uchun murakkabroq, tahliliy va ijodiy mashqlar qo'llaniladi. Shu bilan birga, mashq va topshiriqlarni tizimli ravishda darsga kiritish, ularni takrorlash va bosqichma-bosqich murakkablashtirish savodxonlikni sezilarli darajada oshiradi. Shuningdek, mashqlar o'quvchilarda ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni singdirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Masalan, guruh ishlari va jamoaviy topshiriqlar orqali o'quvchilar hurmat, hamkorlik va mas'uliyat tuyg'ularini rivojlantiradilar. Bu ona tili darslarida

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

savodxonlikni rivojlantirish bilan birga shaxsiy fazilatlarni shakllantirishning muhim vositasidir. Shu tarzda, mashq va topshiriqlar nafaqat til ko'nikmalarini mustahkamlash, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy qobiliyat va nutq madaniyatini rivojlantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Ona tili darslarida mashqlarni tizimli, maqsadli va interfaol tarzda qo'llash o'quvchi savodxonligini oshirish va ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Ona tili darslarida mashq va topshiriqlar o'quvchi savodxonligini oshirishning ajralmas vositasidir. Ular nafaqat imlo va grammatik qoidalarni mustahkamlashga yordam beradi, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, ijodiy yondashuvini va nutq madaniyatini rivojlantiradi. Mashq va topshiriqlar o'quvchi yoshiga, individual xususiyatlariga va psixologik holatiga mos tanlanganida, ta'lim jarayoni samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Shu sababli pedagoglar mashq va topshiriqlarni tizimli, maqsadli va interfaol tarzda dars jarayoniga kiritishlari lozim. Bu ona tili ta'limining sifatini oshirish va o'quvchilarni bilimli, madaniyatli va savodli shaxs sifatida tarbiyalashning muhim omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi "Boshlang'ich ta'lim dasturi" (2020).
3. Abdullaeva M. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Raxmonov S. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent, 2019.
5. Qodirova F. Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Toshkent, 2021.
6. Jumayev M. Ona tili pedagogikasi. – Toshkent, 2022.
7. Karimov I.A. Til va savodxonlikni rivojlantirish. – Toshkent, 2018.
8. Ismoilova N. Ona tili darslarida mashq va topshiriqlarning roli. – Toshkent, 2021.

